

20 Varsinais-Suomi

20.1 Kuntatyyppit ja kulttuuripalvelujen sijainti

Varsinais-Suomi on väkiluvultaan maan kolmanneksi suurin ja väestötiheydeltään maan toiseksi suurin maakunta. Maakunnan 28 kunnasta kaupunkeja on 11. Turku on maakunnan maakuntakeskus ja asukasluvultaan Varsinais-Suomen suurin kunta.

Varsinais-Suomen kunnista Nousiaisissa, Ruskossa ja Sauvossa ei ole tarjolla kartassa 20.1 tarkasteltavia kulttuuripalveluja. Kukin näistä kunnista sijaitsee Varsinais-Suomen palvelukeskittymä Turun lähistöllä.

Varsinais-Suomessa tarkasteltavat kulttuuripalvelut ovat keskittyneet Turkuun, jossa toimii valtionosuuslaitoksista neljä valtionosuusmuseota, viisi valtionosuusteatteria ja maakunnan ainoa valtionosuusorkesteri (Kartta 20.1). Valtionosuusmuseot sijoittuvat valtionosuuslaitoksista kattavimmin maakunnan kuntiin: valtionosuutta saavia museoita toimii kaupunkimaisten Turun, Raision ja Salon ohella taajaan asutuissa Liedossa, Loimaalla ja Uudessakaupungissa sekä maaseutumaisessa Kemiönsaaressa.

Myös Varsinais-Suomessa järjestettävistä valtionavustusta saavista kulttuuritapahtumista valtaosa sijoittuu Turkuun. Turussa järjestettiin vuonna 2011 yhteensä 12 valtionavustusta saanutta kulttuuritapahtumaa, kun kullakin muulla maakunnan tapahtumapaikkakunnalla tapahtumia järjestettiin vain yksi. Kulttuuritapahtumia järjestettiin kaupunkimaisten kuntien (Turku, Salo) ohella myös taajaan asutuissa (Länsi-Turunmaa, Paimio, Uusikaupunki) ja maaseutumaisissa (Kemiönsaari, Kustavi) kunnissa.

Taulukko 20.1.

VARSINAIS-SUOMI	
Kuntien lukumäärä	Kaupunkimaiset: 4 kpl Taajaan asutut: 9 kpl Maaseutumaiset: 15 kpl Yhteensä: 28 kpl
Väkiluku	465 544
Väestötiheys	43,7 as./km ²
Kokonaispinta-ala	20 537,8 km ²
Valtionosuuslaitokset	Valtionosuusmuseot: 11 kpl (42 322,2 as./museo) Valtionosuusteatterit: 5 kpl (93 108,8 as./teatteri) Valtionosuusorkesterit: 1 kpl (465 544 as./orkesteri)
Valtionavustusta saavat valtakunnalliset kulttuuritapahtumat	19 kpl (Irish Festival in Finland -tapahtuma eri puolilla Suomea, Varsinais-Suomessa Turussa) (24502,3 as./tapahtuma)
Taiteen perusopetuksen päätoimipisteet	35 kpl (13 301,3 as./päätoimipiste)
Taiteen aluekeskukset	4 kpl
Alueellinen taidetoimikunta	Varsinais-Suomen taidetoimikunta (Turku)
Kulttuuritoimialan työllisten osuus alueen kaikista työllisistä (%)	4,24 %

Kuten valtionosuuslaitokset ja valtionavustusta saavat kulttuuritapahtumat, myös taiteen perusopetuksen päätoimipisteet ovat keskittyneet Turkuun. Päätoimipisteitä sijaitsee Varsinais-Suomessa kaikentyypisissä kunnissa.

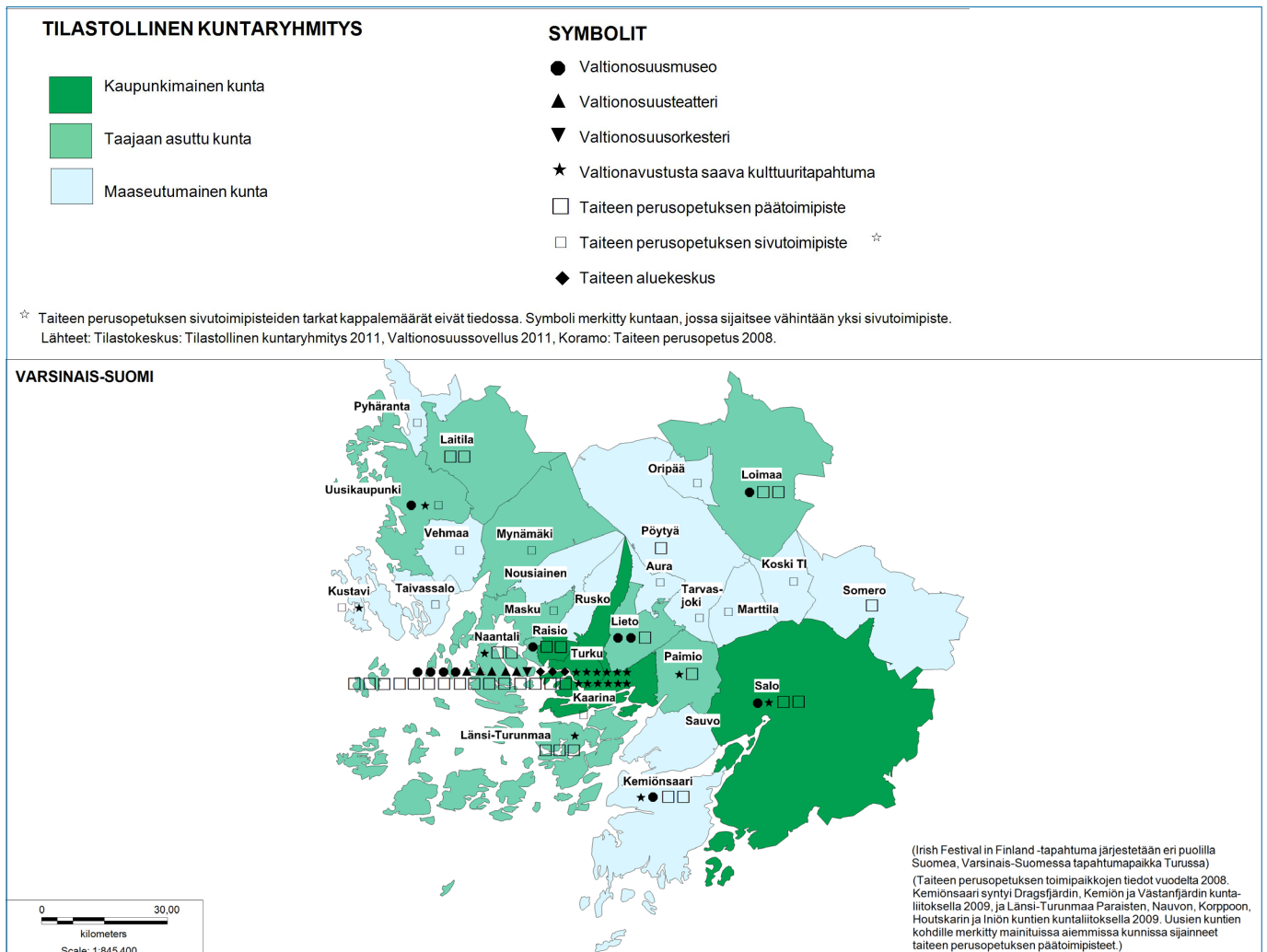
20.2 Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti

Varsinais-Suomen kunnista yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 20.2) olivat vuonna 2009 korkeimmat Marttilassa (70 €/asukas). Tarkasteltavista kulttuuripalveluista maakunnassa on kansalaisopisto- ja kirjastopalvelujen ohella tarjolla taiteen perusopetusta. Toiseksi korkeimmat

yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat maakuntakeskus Turussa (30 €/asukas).

Varsinais-Suomen kunnista Nousiaisissa, Ruskossa ja Sauvossa ei ole tarjolla kartassa 20.2 tarkasteltavia kulttuuripalveluja. Myös yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset näissä kunnissa olivat matalat: vuonna 2009 kustannukset olivat Nousiaisissa 5 €/asukas, Ruskossa 2 €/asukas ja Sauvossa 3 €/asukas. Ruskon yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat koko maakunnan matalimmat.

Kaikkiaan yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat Varsinais-Suomessa hieman keskimääräistä korkeammat: maakunnan kuntien asukaskohtaisten nettokustannusten keskiarvo oli 13,6 €/asukas, kun koko maan kuntien keskiarvo oli 11,6 €/asukas. Marttilan kunnassa yleisen kulttuuritoimen

Kartta 20.1. Kulttuuripalvelujen sijainti kuntatyypeittäin Varsinais-Suomessa

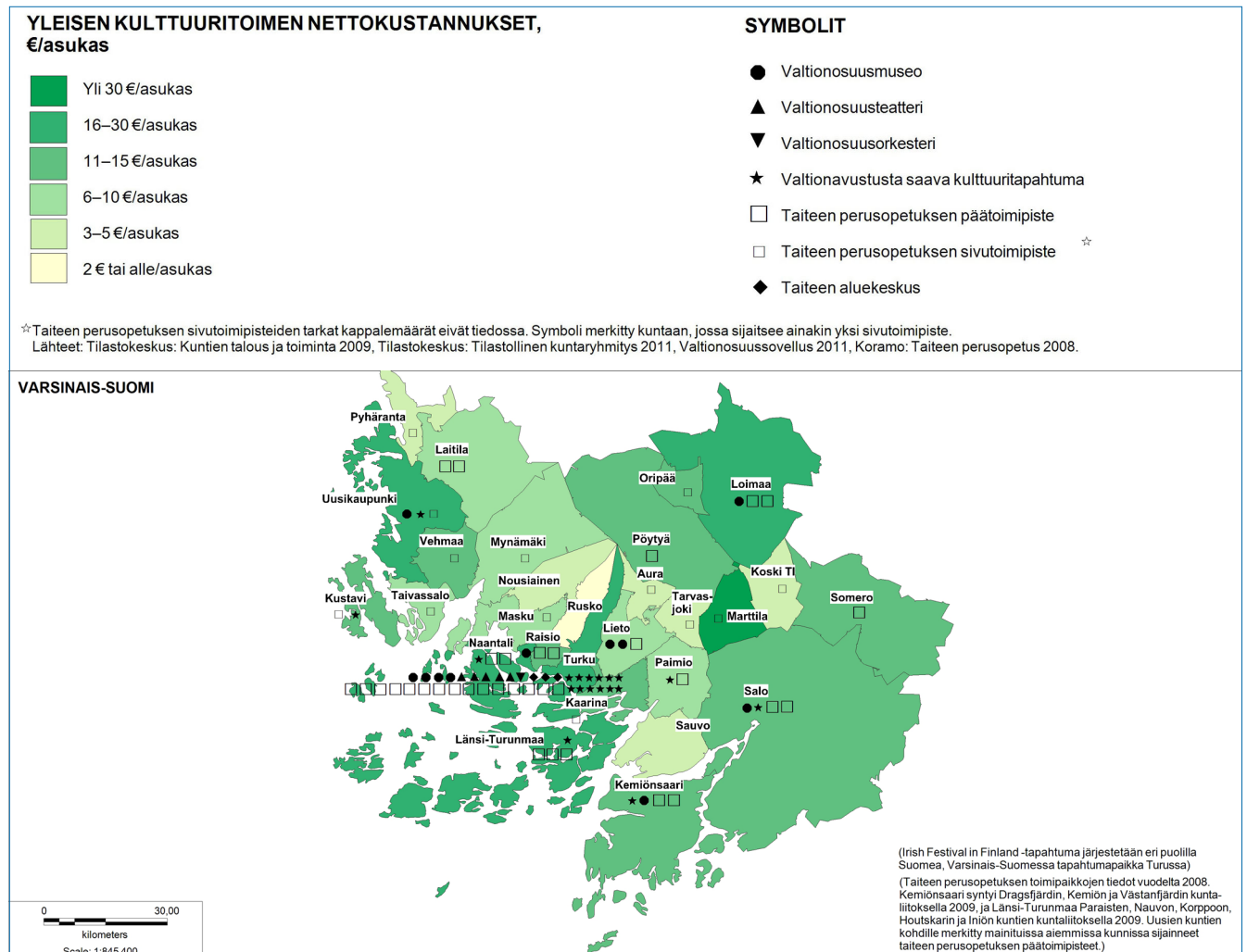
asukaskohtaiset nettokustannukset olivat kaikista maan kunnista korkeimmat (70 €/asukas).

20.3 Valtionosuuslaitosten (museot, teatterit ja orkesterit) sijainti

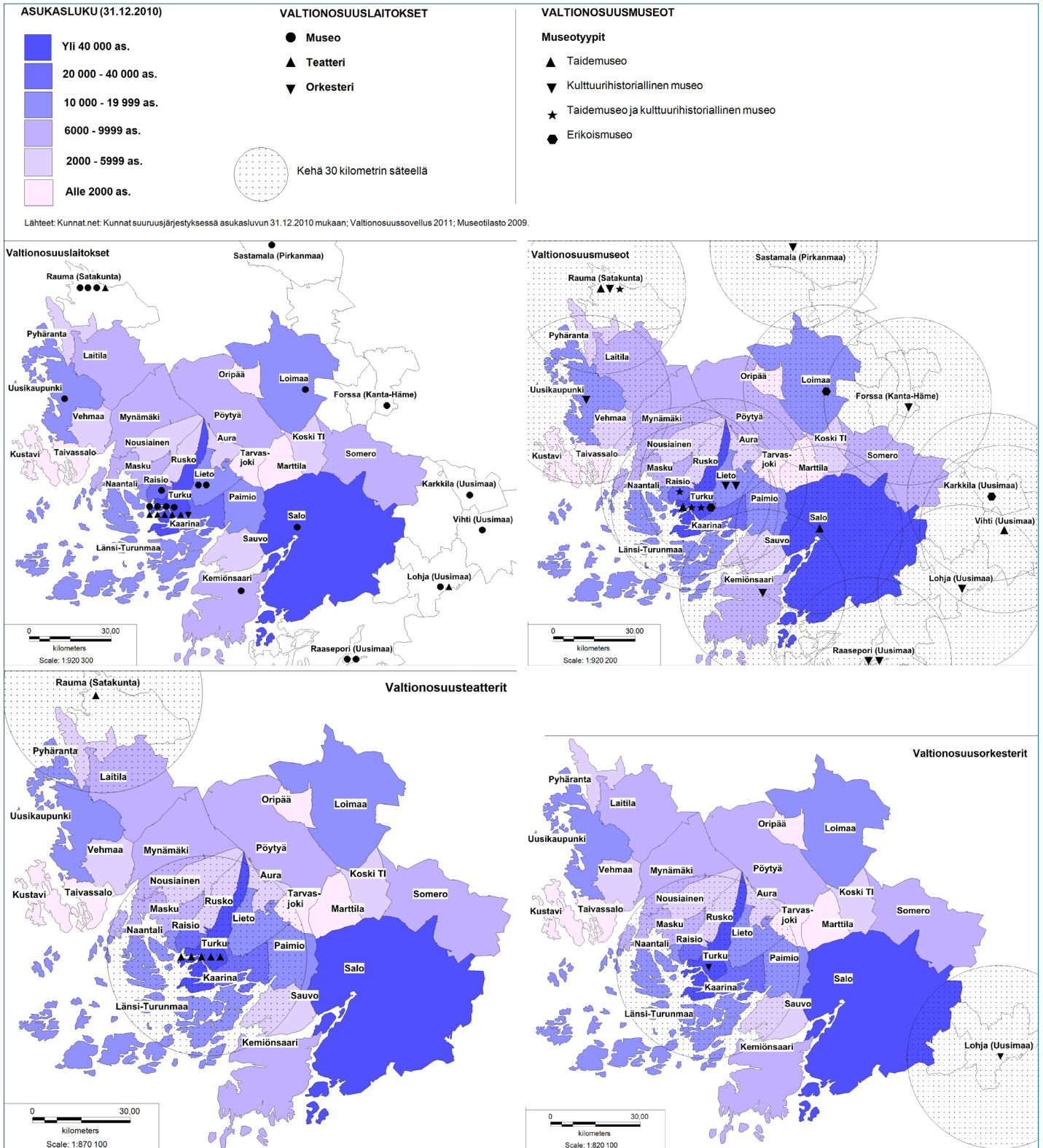
Varsinais-Suomessa eniten valtionosuuslaitoksia toimii maakuntakeskus Turussa. Useampia valtionosuuslaitoksia toimii maakunnan kunnista myös Turun naapurikunnassa Liedossa (Kartta 20.3). Turku on asukasluvultaan maakunnan suurin ja Lieto seitsemänneksi suurin kunta. Myös lukuisissa maakunnan lähikunnissa toimii valtionosuuslaitoksia, joiden palvelut ovat saavutettavissa 30 kilometrin säteellä osasta Varsinais-Suomen kuntia.

Valtionosuusmuseoiden palvelut ovat kattavimmin maakunnan asukkaiden saavutettavissa: valtionosuusmuseoita toimii yhteensä seitsemässä Varsinais-Suomen kunnassa. Alueellista saavutettavuutta kuvaavat kehät kattavat valtaosan maakunnan kunnista (Kartta 20.4).

Valtionosuusteattereita ja -orkestereita toimii Varsinais-Suomessa vain maakuntakeskus Turussa (Kartat 20.5 ja 20.6). Åbo Svenska Teater on ruotsinkielinen alueteatteri, joka sai vuonna 2011 opetus- ja kulttuuriministeriön myöntämää avustusta alueteatteritoimintaan. Lähikunnista yksi valtionosuusteatteri toimii Raumalla ja yksi valtionosuusorkesteri Lohjalla. Näiden alueellista saavutettavuutta kuvaavat kehät ulottuvat maakuntarajan pintaan.

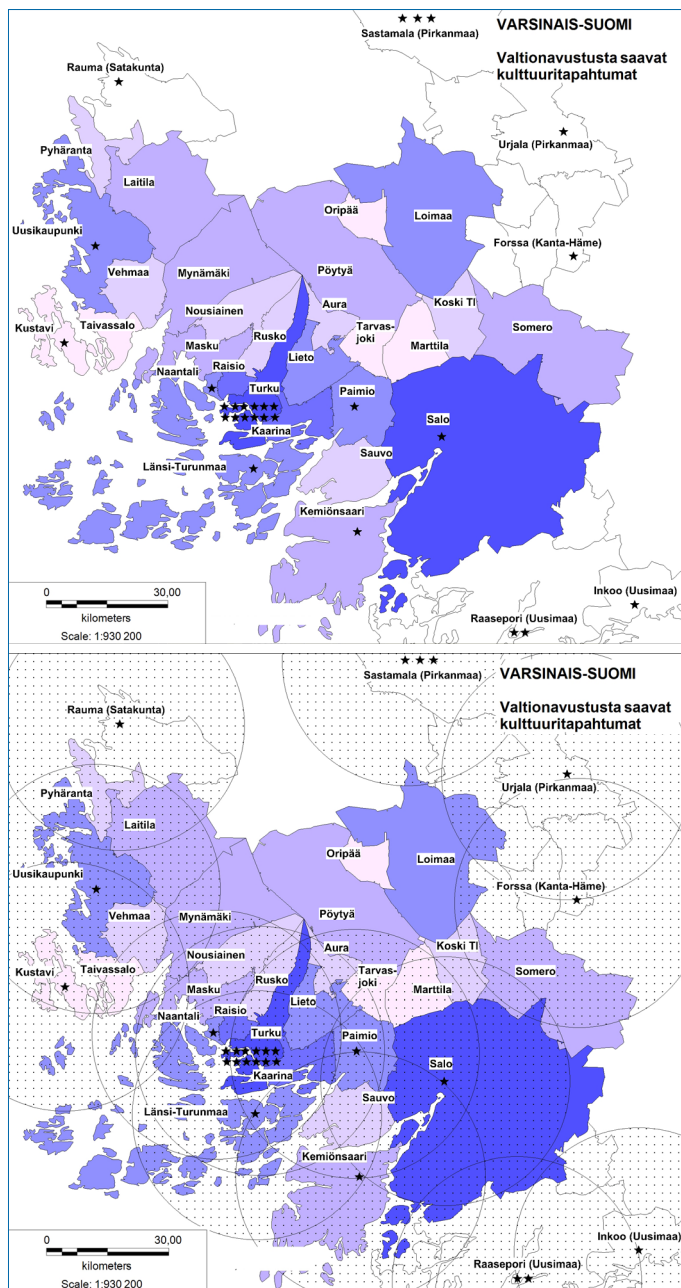
Kartta 20.2. Yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset ja kulttuuripalvelujen sijainti

Kartat 20.3–20.6. Asukkaat sekä valtionosuuslaitokset Varsinais-Suomessa ja lähikunnissa: 20.3) kaikki valtionosuuslaitokset, 20.4) valtionosuusmuseot 30 kilometrin säteellä, 20.5) valtionosuusteatterit 30 kilometrin säteellä sekä 20.6) valtionosuusorkesterit 30 kilometrin säteellä

20.4 Valtionavustusta saavien valtakunnallisten kulttuuritapahtumien sijainti

Valtionavustusta saavia kulttuuritapahtumia järjestetään Varsinais-Suomessa asukasluvultaan monen kokoisissa kunnissa (Kartta 20.7). Eniten valtionavustusta saavia kulttuuritapahtumia järjestetään asukasluvultaan suurimmassa Turussa, mutta myös

Kartat 20.7–20.8. Valtionavustusta saavat kulttuuritapahtumat Varsinais-Suomessa ja lähikunnissa 30 kilometrin säteellä³⁰

asukasluvultaan maakunnan pienimmässä Kustavissa järjestetään yhtä tapahtumaa (Volter Kilpi Kustavissa -kirjallisuusviikko).

Alueellista saavutettavuutta kuvaavat kehät kattavat lähes kaikki Varsinais-Suomen kunnat (Kartta 20.8). Kuitenkin esimerkiksi maakunnan pohjoisosassa sijaitsevia kuntia jää kokonaan tai osittain alueellista saavutettavuutta kuvaavien kehien ulkopuolelle.

20.5 Taiteen perusopetuksen toimipisteiden sijainti

Eniten taiteen perusopetuksen päätoimipisteitä sijaitsee Varsinais-Suomen kunnista Turussa, jonka 15 päätoimipisteestä suurin osa tarjoaa tanssin perusopetusta (Kartat 20.9 ja 20.10). Useampia päätoimipisteitä toimii maakunnan kunnista myös Kemiönsaaren, Laitilan, Loimaan, Länsi-Turunmaan, Naantalinn, Raision ja Salon kunnissa. Näissä kunnissa suurin osa taiteen perusopetuksen päätoimipisteistä on musiikkiopistoja sekä kansalaisopistoja, joiden kohdalla tarjottavat taiteenalat eivät ole tiedossa.

Tieto taiteen perusopetuksen kustannuksista puuttuu yhdeksän Varsinais-Suomen kunnan osalta. Tiedossa olevista korkeimmat asukaskohtaiset nettokustannukset olivat Laitilassa (52 €/asukas), Loimaalla (25 €/asukas) sekä Kustavissa ja Naantalissa (18 €/asukas), joissa toimii Kustavia lukuun ottamatta kaksi taiteen perusopetuksen päätoimipistettä. Kustavi on asukasluvultaan maakunnan pienin kunta, jossa sijaitsee ainakin yksi taiteen perusopetuksen sivutoimipiste. Päätoimipisteiden keskittymässä Turussa taiteen perusopetuksen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat 7 €/asukas.

20.6 Kulttuuriala kansalaisopistoissa

Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 20.11) olivat vuonna 2009 maakunnan korkeimmat Laitilassa (80 €/asukas), jossa kulttuurialan tuntien osuus kaikista opetustunneista oli maakunnan kansalaisopistoista kuudenneksi suurin (65,1 %). Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset olivat matalimmat Nousiaisten (0 €/asukas), Tarvasjoen (5 €/asukas) ja Mynämäen (5 €/asukas) kunnissa. Nousiaisten ja

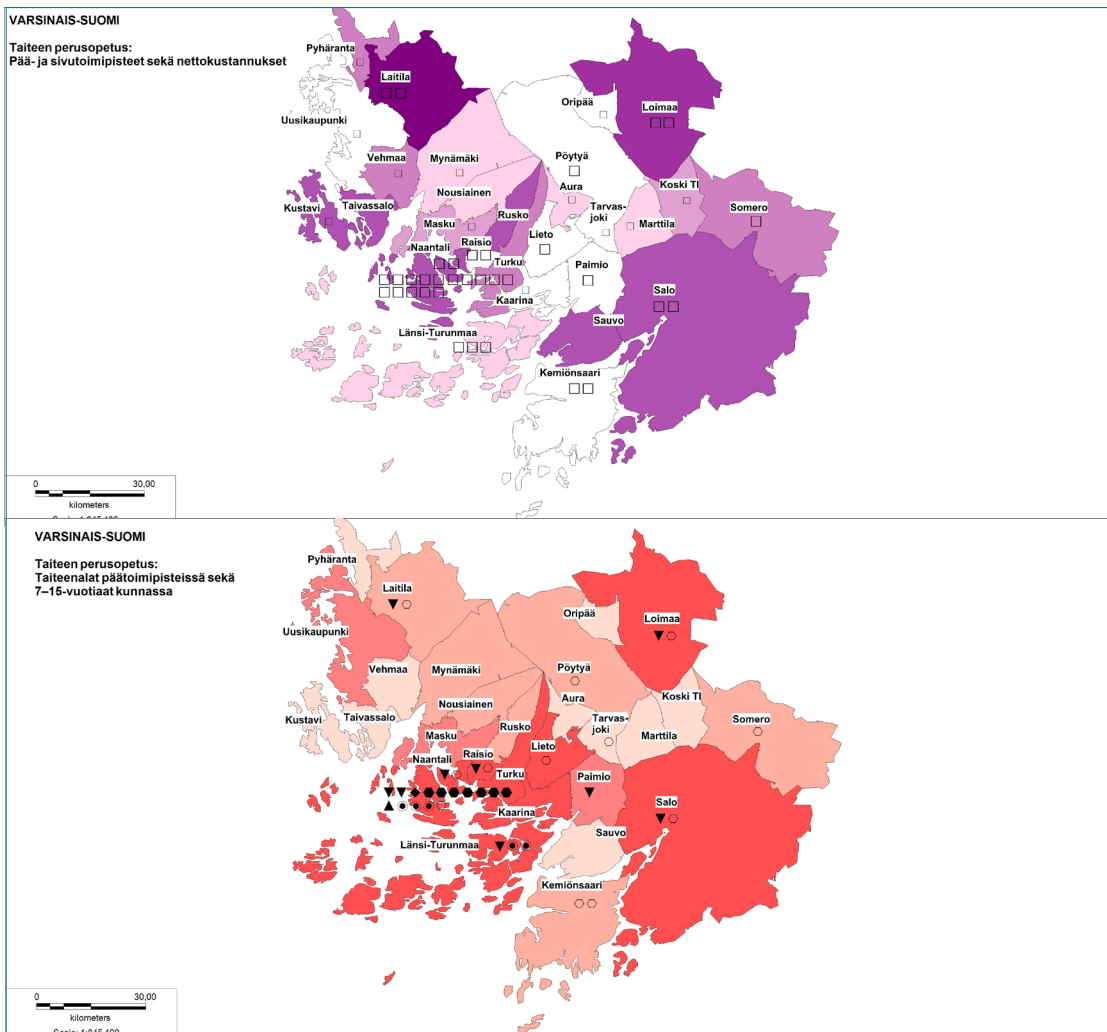
Mynämäen sekä Maskun, Ruskon ja Raision kuntien alueella toimii Raision työväenopisto, jonka päätoimipiste sijaitsee Raisiossa. Kulttuurialan opetustuntien osuus kaikista opiston opetustunneista (55,6 %) kuului maakunnan kansalaisopistoista matalimpiin.

Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset olivat Varsinais-Suomen kunnissa kaikkiaan keskimääräistä matalammat: maakunnan kuntien asukaskohtaisten nettokustannusten keskiarvo oli 21,6 €/asukas, kun taas koko maan kuntien keskiarvo oli 29,2 €/asukas.

Kulttuurialan opetustuntien osuus kaikista opetustunneista oli maakunnan korkein Länsi-Turun-

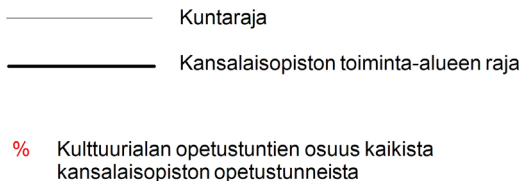
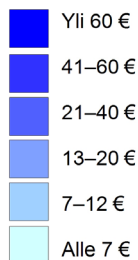
maalla toimivassa Saariston kansalaisopistossa (72 %). Molemmilla Länsi-Turunmaalla toimivissa kansalaisopistoissa kulttuurialan opetustuntien osuus kaikista opetustunneista kuului maakunnan opistoista korkeimpiin. Myös kunnan kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset olivat maakunnan korkeimpia (34 €/asukas).

Maakuntakeskus Turussa toimi kolme kansalaisopistoa, joissa kulttuurialan opetustuntien osuus kuului maakunnan matalimpiin etenkin Turun suomenkielisessä työväenopistossa, jossa kulttuurialan opetusta kaikista opetustunneista oli 46,7 %. Matalin kulttuurialan tuntien osuus kaikista opetustunneista oli Kaarinan kansalaisopistossa (46,5 %).

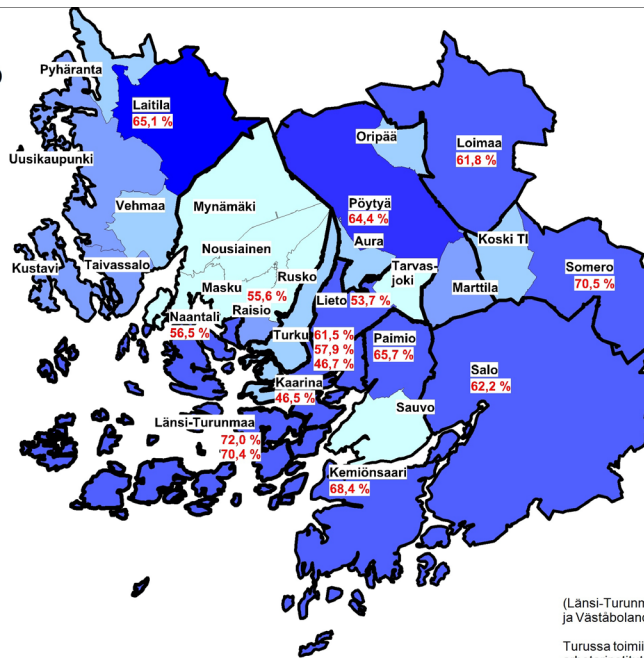
Kartat 20.9–20.10. Taiteen perusopetus Varsinais-Suomessa: 20.9) taiteen perusopetuksen pää- ja sivutoimipisteet sekä taiteen perusopetuksen nettokustannukset, 20.10) taiteen perusopetuksen päätoimipisteiden taiteenalat ja 7–15-vuotiaat kunnassa

Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön nettokustannukset, €/asukas

VARSINAIS-SUOMI

Kansalaisopistojen toimialueet ja kulttuurialan opetustuntien osuus kaikista opetustunneista (%)

Ylläpitäjäkunta	Kulttuurialan tunnit	Kaikki opetus-tunnit	Kulttuurialan tuntien osuus (%)
Länsi-Turunmaa	2 171	3 015	72,0
Somero	3 201	4 542	70,5
Länsi-Turunmaa	4 962	7 049	70,4
Kemiönsaari	2 597	3 797	68,4
Paimio	3 879	5 900	65,7
Laitila	8 647	13 279	65,1
Pöytyä	3 879	6 021	64,4
Salo	12 079	19 430	62,2
Loimaa	4 466	7 225	61,8
Turku	6 584	10 707	61,5
Turku	1 968	3 400	57,9
Naantali	3 458	6 125	56,5
Raisio	5 373	9 661	55,6
Lieto	3 290	6 128	53,7
Turku	10 140	21 715	46,7
Kaarina	3 412	7 333	46,5

(Länsi-Turunmaalla toimii kaksi kansalaisopistoa: Saariston kansalaisopisto ja Västaberölands medborgarinstitut.)

Turussa toimii kolme kansalaisopistoa: Auralan kansalaisopisto, Åbo svenska arbetarinstitut ja Turun suomenkielinen työväenopisto.)

Kartta 20.11. Kansalaisopistot ja kulttuurialan opetustunnit Varsinais-Suomessa

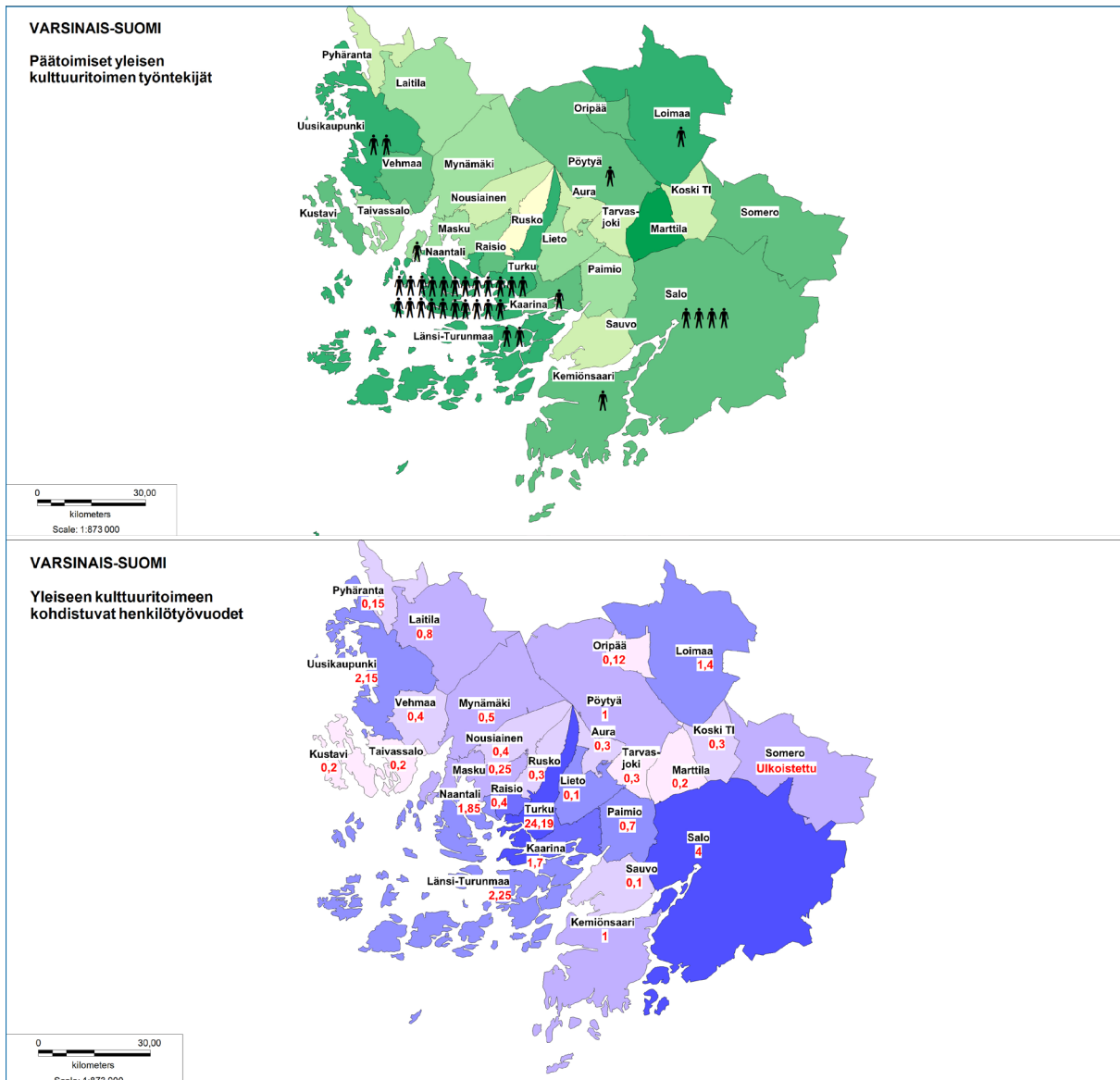
20.7 Yleisen kulttuuritoimen työntekijät

Varsinais-Suomessa yleisen kulttuuritoimen päätoimisia työntekijöitä toimii eniten maakuntakeskus Turussa, jossa yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat vuonna 2009 maakunnan toiseksi korkeimmat (30 €/asukas) (Kartta 20.12). Korkeimmat kustannukset olivat Marttilassa (70 €), jossa yleiseen kulttuuritoimeen kohdistettujen henkilötyövuosien määrä (0,2) kuului maakunnan matalimpiin (Kartta 20.13).

Eniten henkilötyövuosia yleiseen kulttuuritoimeen kohdistui Turun jälkeen Salossa, Länsi-Turunmaalla ja Uudessakaupungissa. Asukasluvultaan Salo on maa-

kunnan toiseksi suurin, Uusikaupunki kahdeksanneksi suurin ja Länsi-Turunmaa yhdeksänneksi suurin kunta. Kolmanneksi suurimmassa Kaarinassa yleiseen kulttuuritoimeen kohdistui 1,7 henkilötyövuotta ja neljänneksi suurimmassa Raisiossa 0,4 henkilötyövuotta.

Lietoa lukuun ottamatta yleiseen kulttuuritoimeen kohdistuvien henkilötyövuosien määrä oli matala asukasluvultaan maakunnan pienimmässä kunnissa. Lieto on asukasluvultaan maakunnan seitsemänneksi suurin kunta.

Kartat 20.12–20.13. Yleisen kulttuuritoimen työntekijät Varsinais-Suomessa: 20.12) päätoimiset työntekijät ja yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset, 20.13) yleiseen kulttuuritoimeen kohdistuvat henkilötyövuodet (kaikki kulttuuritoimen työntekijät yhteensä)

Tarkista Paimion HTV

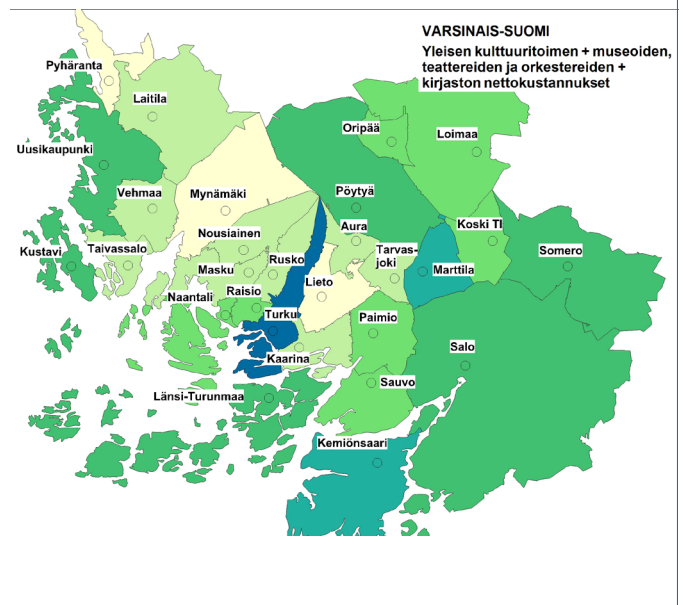
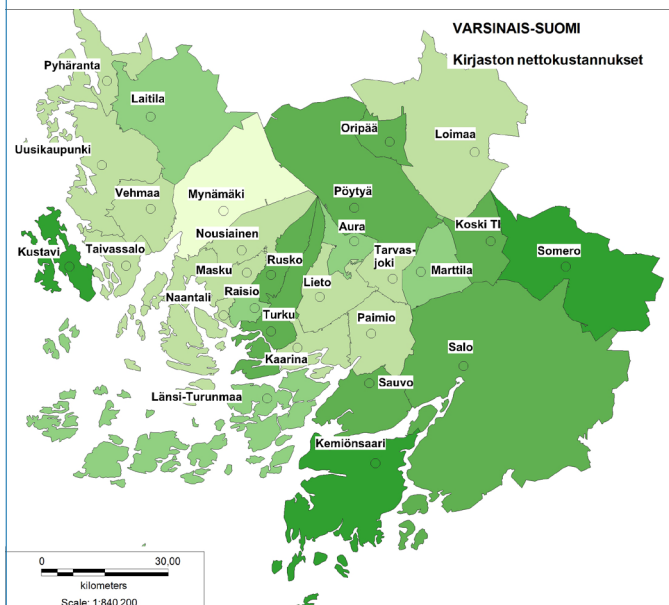
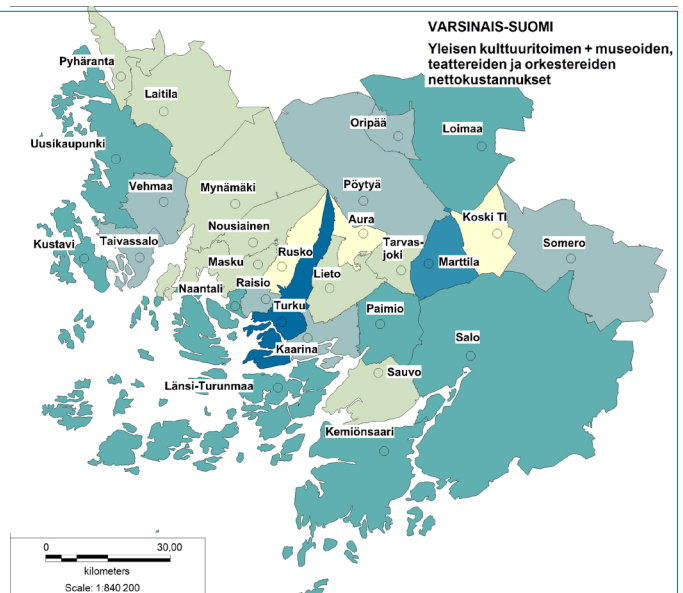
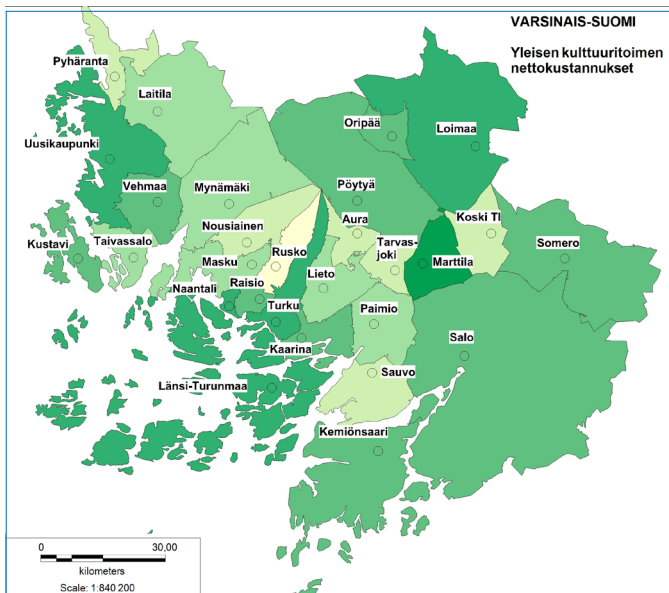
20.8 Kulttuurin nettokustannukset

Yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat vuonna 2009 maakunnan ja myös koko maan korkeimmat Marttilassa (70 €/asukas) (Kartta 20.14). Matalimmat nettokustannukset olivat Auran (3 €/asukas), Sauvon (3 €/asukas) ja Ruskon (2 €/asukas) kunnissa, joissa kirjaston asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 20.16) kuitenkin kuuluivat maakunnan korkeimpiin. Matalimmat kirjaston nettokustannukset olivat Mynämäellä (37 €/asukas),

jossa myös yleisen kulttuuritoimen nettokustannukset olivat varsin matalat.

Yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen sekä museoiden, teattereiden ja orkestereiden asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 20.15) olivat maakunnan korkeimmat Turussa (143 €/asukas), jossa toimii valtaosa maakunnan valtionosuuslaitoksista. Matalimmat yhteenlasketut kustannukset olivat Aurassa (3 €/asukas) ja Ruskossa (2 €/asukas), joissa kustannuksia ei museoiden, teattereiden ja orkestereiden osalta ollut lainkaan.

Kartat 20.14–20.17. Asukaskohtaiset nettokustannukset Varsinais-Suomessa: 20.14) yleinen kulttuuritoimi, 20.15) yleinen kulttuuritoimi + museot, teatterit ja orkesterit, 20.16) kirjasto, 20.17) yleinen kulttuuritoimi + museot, teatterit ja orkesterit + kirjasto

Myös yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston nettokustannukset (Kartta 20.17) olivat maakunnan korkeimmat Turussa (204 €/asukas). Seuraavaksi korkeimmat yhteenlasketut kustannukset olivat Marttilassa (126 €/asukas), jossa yleisen kulttuuritoimen asukaskohtaiset kustannukset olivat huomattavasti muita maakunnan kuntia korkeammat, mutta kirjaston nettokustannukset maakunnan keskitasoa. Matalimmat yhteenlasketut kustannukset olivat Mynämäellä (43 €/asukas), jossa kirjaston nettokustannukset olivat maakunnan matalimmat.

Edellä tarkastellut taiteen perusopetuksen asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 20.9) olivat maakunnan korkeimpia Laitilassa, Loimaalla, Kustavissa ja Naantalissa, joissa yhteenlasketut yleisen kulttuuritoimen, museoiden, teattereiden ja orkestereiden sekä kirjaston nettokustannukset (Kartta 20.17) eivät Kustavia lukuun ottamatta kuuluneet maakunnan korkeimpiin. Matalimmat taiteen perusopetuksen asukaskohtaiset nettokustannukset olivat Mynämäen, Marttilan ja Nousiaisten kunnissa. Mynämäellä myös yhteenlasketut kustannukset olivat maakunnan matalimmat, kun taas Marttilassa yhteenlasketut kustannukset olivat maakunnan kunnista toiseksi korkeimmat.

Kansalaisopistojen vapaan sivistystyön asukaskohtaiset nettokustannukset (Kartta 20.11) olivat huomattavasti muita maakunnan kuntia korkeammat Laitilassa (80 €/asukas), jossa yhteenlasketut kustannukset (61 €/asukas) eivät olleet maakunnan korkeimpia. Matalimmat kansalaisopistojen vapaan sivistystyön asukaskohtaiset nettokustannukset olivat Mynämäellä, Tarvasjoella ja Nousiaisissa, joissa myös yhteenlasketut kustannukset olivat maakunnan matalimpia.

Taulukko 20.2.

Kunta	Nettokustannukset, €/asukas						Asukkaat 31.12.2010	7–15- vuotiaat	Päätöiset yl. kulttuuri- toimen työntekijät	Yl. kulttuuri- toimeen kohdistuvat henkilö- työvuodet yhteensä
	Yl. kult- tuuri- toimi	Yl. kulttuuri- toimi + museot, teatterit ja orkesterit	Kir- jasto	Yl. kulttuuri- toimi + museot, teatterit ja orkesterit + kirjasto	Taiteen perus- opetus	Kan- salais- opistojen vapaa sivistys- työ				
Aura	3	3	53	56	1	9	3 911	478	-	0,3
Kaarina	13	13	40	53	Ei tietoa	25	30 911	3666	1	1,7
Kemionsaari	14	36	71	107	Ei tietoa	40	7 191	671	1	1
Koski tl	4	4	65	69	5	11	2 436	252	-	0,3
Kustavi	15	25	73	98	18	20	874	67	-	0,2
Laitila	9	9	52	61	52	80	8 440	871	-	0,8
Lieto	6	6	41	47	Ei tietoa	36	16 260	2186	-	0,1
Loimaa	27	27	49	76	25	26	16 916	1625	1	1,4
Länsi-Turunmaa	26	37	59	96	3	34	15 501	1727	2	2,25
Marttila	70	74	52	126	2	13	1 994	199	-	0,2
Masku	8	8	45	53	3	Ei tietoa	9 455	1301	-	0,25
Mynämäki	6	6	37	43	2	5	8 041	926	-	0,5
Naantali	20	32	47	79	18	25	18 807	2090	1	1,85
Nousiainen	5	5	50	55	2	0	4 865	641	-	0,4
Oripää	14	15	63	78	Ei tietoa	11	1 414	157	-	0,12
Paimio	10	28	44	72	Ei tietoa	33	10 402	1154	-	0,7
Pyhäranta	5	5	40	45	6	11	2 236	243	-	0,15
Pöytyä	13	18	64	82	Ei tietoa	42	8 494	973	1	1
Raisio	12	20	57	77	Ei tietoa	18	24 427	2653	-	0,4
Rusko	2	2	62	64	8	Ei tietoa	5 816	861	-	0,3
Salo	11	34	62	96	14	28	55 235	5661	4	4
Sauvo	3	7	67	74	8	6	3 045	331	-	0,1
Somero	11	11	76	87	6	32	9 330	905	-	Ulkoistettu
Taivassalo	8	12	41	53	15	15	1 700	125	-	0,2
Tarvasjoki	5	6	48	54	Ei tietoa	5	1 945	273	-	0,3
Turku	30	143	61	204	7	12	177 326	13086	22	24,19
Uusikaupunki	19	42	48	90	Ei tietoa	14	15 833	1405	2	2,15
Vehmaa	12	12	47	59	7	10	2 378	237	-	0,4